

Suositus henkisen tuen hälytysryhmien minimivaatimuksista

Miksi minimivaatimuksia tarvitaan?

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toiminta on koulutettua ja koordinoitua auttamistoimintaa viranomaisten johdon ja ohjeiden mukaisesti.

Henkisen tuen hälytysryhmässä vapaaehtoisena toimiminen on vaativa ja vastuullinen tehtävä, joka vaatii erityisosaamista. Henkisen tuen hälytysryhmän toiminta tulee olla turvallista ja laadukasta vapaaehtoistoimintaa, joka perustuu sovittuihin arvoihin ja toimintaperiaatteisiin ja koulutuksella hankittuun osaamisen tasoon Vapaaehtoisen pelastuspalvelun ja sen jäsenjärjestöjen toiminnassa.

Henkisen tuen hälytysryhmien minimivaatimusten määrittelyn ja käyttöönoton tavoitteena on varmistaa laadukas ja turvallinen vapaaehtoistyö, jolla taataan näissä ryhmissä toimivien vapaaehtoisten osaaminen ja luottamuksellinen viranomaisyhteistyö sekä oma jaksaminen. Minimivaatimuksia määrittelemällä voidaan yhtenäistää henkisen tuen ryhmien osaamista ja varmistua tieto-aidon tasosta. Samalla vahvistetaan ryhmien omaa profiloitumista, sen tunnistamista ja roolien selkiyttämistä.

Mihin minimivaatimukset perustuvat?

Minimivaatimukset perustuvat Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toiminnassa hyväksyttyihin arvoihin ja periaatteisiin. Laajemmin niitä määrittelevät laki ja asetukset kuten viranomaistenkin toimintaa. Vaitiolovelvollisuus on yksi tärkeimmistä vapaaehtoistoimintaa ohjaavista periaatteista. Myös koulutuksen ja hyvien käytäntöjen myötä kehittyneet hyödyllisiksi havaitut toimintamallit osaltaan määrittelevät minimivaatimuksia.

Henkisen tuen hälytysryhmien minimivaatimukset

1. Henkisen tuen vapaaehtoisuuden periaatteet

Henkisen tuen hälytysryhmät koostuvat koulutetuista vapaaehtoisista maallikkoauttajista, joille ryhmätoiminta on harrastus. Ammatillinen osaaminen säilyy, mutta viranomaisoikeuksia tai velvollisuuksia ei ole.

Vapaaehtoinen ei voi korvata ammatillista apua. Viranomaiset vastaavat henkisen tuen järjestämisestä, joten henkisen tuen ryhmät toimivat pääsääntöisesti virka-ajan ulkopuolella, mutta voivat toimia tilanteen niin vaatiessa suuronnettomuus- ja muissa sovituissa tilanteissa virka-aikana.

Apu on pääasiassa kertaluonteista tai lyhytaikaista apua akuutissa kriisitilanteessa. Vapaaehtoiset eivät voi toimia tilanteessa, jossa on väkivallan uhka.

Hälytysryhmän johtajan vastuulla on arvioida kulloiseenkin tehtävään parhaiten sopivat henkilöt. Vapaaehtoiset lähtevät henkisen tuen tehtävään aina vähintään pareittain. Vapaaehtoisella on oikeus kieltäytyä tehtävästä ilman perusteltua syytä esimerkiksi työtilanne tai jaksaminen huomioiden.

Vapaaehtoisella on oikeus ja velvollisuus kieltäytyä tehtävästä, jos

- autettava on liian lähellä itseä,
- tai omaa elämäntilannetta
- tai oma elämäntilanne ei ole tasapainossa
- vapaaehtoinen kokee tehtävän liian vaativaksi omiin taitoihin ja kokemuksiin nähden
- päihteiden vaikutuksen alainen
- tiedossa oleva väkivallan uhka

2. Henkisen tuen tehtävät ja niiden raja

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu toimii viranomaisten pyynnöstä viranomaisten tukena. Henkisen tuen perustehtävänä on turvallisuuden tunteen luominen tai sen palauttaminen, perustarpeista huolehtiminen, rauhallinen läsnäolo, kuuntelu, auttaminen yhteyden saamisessa läheisiin ja jatkoapuun ohjaaminen.

Myös omaisten tukeminen ja vapaaehtoisten purut esimerkiksi etsintöjen jälkeen kuuluvat henkisen tuen tehtäviin. Tavanomaiset lastenhoitotehtävät kuuluvat henkisen tuen tehtäviin. Lastenhoitotehtävissä työskennellään pareittain.

Purkujen pitäminen ammattilaisille ei kuulu vapaaehtoisten tehtäviin. Purkujen pitäminen vaatii vapaaehtoiselta tietoa ja perehtyneisyyttä aiheeseen. Vapaaehtoisten henkisen tuen tehtäviin eivät kuulu myöskään jälkipuinti- tai kriisistuntojen vetäminen. Suruviestin vieminen on aina poliisin tehtävä. Vapaaehtoiset voivat kuitenkin tukea suru-uutisen jälkeen.

Oman auton käyttöä avustettavien kuljetuksiin ei suositella, mutta tilanteen niin vaatiessa, voidaan omaa autoa käyttää.

3. Koulutussuosituks

Suosituksena on, että ryhmän jäsenillä on tarvittava osaaminen ja ainakin osalla on tarvittavat valmiudet ja osaaminen purkutilanteiden järjestämiseen.

Järjestökohtaisen koulutuksen lisäksi:

Minimivaatimukset

Vapepan peruskurssi, 4 h

Punaisen Ristin Henkisen tuen peruskurssi, 12 h

Vahvasti suositeltava täydennyskoulutus

Punaisen Ristin Henkisen tuen jatkokurssi, 12 h

Punaisen Ristin Purkukoulutus, 4 h

Suomen Mielenterveysseuran Mielenterveyden ensiapu II, 14 h

Ensihuollon peruskurssi, 8 h

Suosittelava täydennyskoulutus

Suomen Mielenterveysseuran Mielenterveyden ensiapu I, 14 h

Ensiapu 1, 16 h

Ensihuollon jatkokurssi, 12 h

Etsinnän peruskurssi, 12 h

Viestikurssi, 8 h

+ harjoitukset

+ säännölliset kokoontumiset

Henkisen tuen hälytysryhmän tulee kokoontua kuukausittain pois lukien loma-ajat. Ryhmänjohtajille suositellaan ryhmänjohtajakoulutusta.

4. Henkilökohtaiset valmiudet ja osaaminen

Henkisen tuen hälytysryhmässä toimiminen edellyttää yksilötasolla vaadittavia ominaisuuksia, osaamista ja valmiuksia toimintaan.

- **Motivaatio ja halu toimia vapaaehtoisena auttajana**
Ryhmän jäsenen tulee olla motivoitunut toimimaan vapaaehtoisena auttajana. Ryhmän jäseneltä vaaditaan sitoutuneisuutta osallistua paitsi ryhmän toimintaan ja säännöllisiin tapaamisiin sekä koulutuksiin ja harjoituksiin.
- **Vapaaehtoisen pelastuspalvelun ja oman järjestön arvojen hyväksyminen ja noudattaminen**
Toiminnassa mukana oleminen vaatii Vapaaehtoisen pelastuspalvelun ja oman järjestön arvojen hyväksymistä ja noudattamista sekä kouluttautumiseen sitoutumista.
- **Vuorovaikutustaidot ja paineensietokyky haastavissa tilanteissa**
Henkisen tuen tehtävissä mukana olevat vapaaehtoiset saattavat joutua pitkäaikaista ja voimakasta stressiä aiheuttaviin tilanteisiin. Hälytysryhmässä toimiminen edellyttää yksilöltä vahvoja vuorovaikutustaitoja ja paineensietokykyä haastavissa tilanteissa.

- **Vastuuntuntoisuus ja itsearviointitaidot**

Hälytysryhmässä mukana oleminen vaatii itsearviointitaitoja eli yksilön kykyä tunnistaa oma rajallisuutensa ja huomioida esimerkiksi perheen ja työn sitoumukset. Yksilöltä vaaditaan vastuuntuntoisuutta, kykyä arvioida omien voimavarojen riittävyyttä sekä omaa paineenhallintaa.

- **Ryhmätyöskentelytaidot ja johdettavana toimiminen**

Ryhmässä toimiminen edellyttää ryhmätyöskentelyn taitoja, kykyä toimia johdetusti paineen alaisena ja jakaa vastuuta oman toiminnan päättyessä.

- **Fyysinen ja psyykinen tasapaino**

Hälytysryhmässä toimiessaan jäsenen tulee huolehtia omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista ja tunnistaa oma rajallisuutensa tehtävän suorittamisen kannalta.

- **Täysi-ikäisyys ja täysivaltaisuus**

Hälytysryhmässä mukana oleminen edellyttää täysi-ikäisyyttä sekä vaadittavia taitoja ja osaamista. Ryhmän jäsenen tulee noudattaa tehtäväkohtaisia ikäsuosituksia ja heidän tulee olla täysivaltaisia.

- **Lähtövalmius**

Lähtövalmius tehtävään tulee olla sovitun ja luvattun mukainen.

Hälytysryhmän jäsenen oikeudet

- **Oikeus saada koulutusta ja tukea**

Hälytysryhmän jäsenellä on oikeus tehtävänmukaiseen perehdytykseen, koulutukseen ja tarvittavaan tukeen ryhmältä. Hälytystehtäviin on oikeus saada työpari.

- **Oikeus toiminnanohjaukseen ja tehtävän jälkeiseen huoltoon**

Ryhmän jäsenellä on oikeus saada toimintaan kuuluvaa toiminnan ohjausta ja mahdollisuus tehtävän jälkeiseen purkuun ja jälkihuoltoon.

- **Oikeus sovittuun kulukorvaukseen ja vakuutukseen**

Ryhmän jäsenellä on oikeus yhteisesti sovittuun kulukorvaukseen ja vakuutukseen.

Hälytysryhmän jäsenen velvollisuudet

- **Vaitiolovelvollisuus**

Vapaaehtoisen auttajan vaitiolovelvollisuudesta ei ole suoranaisia säännöksiä, mutta lainsäädännössä on useita säännöksiä, joista vapaaehtoisen auttajan toiminnassa noudatettavat periaatteet voidaan johtaa.

Hälytysryhmän jäsen toimii kurinalaisesti tilaajaviranomaisten ohjeita noudattaen ja heitä koskee sama vaitiolovelvollisuus kuin viranomaisia. Hälytysryhmän jäsenet allekirjoittavat vaitiolovelvollisuussopimuksen ryhmään liityttyä.

- **Velvollisuus kouluttautua ja osaamisen ylläpito**
Ryhmän jäsenen velvollisuutena on kouluttautua tehtävään, johon on lupautunut ja tämän jälkeen ylläpitää tietojaan ja taitojaan.
- **Velvollisuus noudattaa annettuja käskyjä**
Ryhmän jäsenellä on velvollisuus noudattaa annettuja käskyjä.
- **Raportointivelvollisuus**
Ryhmän jäsenet ovat velvollisia raportoimaan sovitusti Vapepa-johtajalle tai ryhmänjohtajalle.
- **Velvollisuus yksityisyyden kunnioittamiseen**
Ryhmän jäsenen tulee kunnioittaa henkilöiden yksityisyyttä.

5. Ryhmäkohtaiset minimivaatimukset

- **Säännölliset ryhmätapaamiset ja toiminnanohjaus**
Henkisen tuen hälytysryhmä sitoutuu järjestämään ja osallistumaan säännöllisiin ryhmätapaamisiin ja mahdollisiin toiminnanohjauksiin noin kerran kuukaudessa.
- **Koulutussuositukset**
Ryhmässä tulee varmistua siitä, että edellä mainitut koulutussuositukset otetaan käyttöön ja huolehditaan niiden toteutumisesta. Ryhmä sitoutuu jatkuvaan taitojen ja osaamisen ylläpitoon kouluttautumalla sekä osallistumalla valmiusharjoituksiin.
- **Tiedotus- ja raportointivelvollisuus**
Ryhmä sitoutuu tiedottamaan toiminnastaan ja raportoimaan hälytysten jälkeen toiminnan kulusta. Vapepa-hälytykset kirjataan OHTO-valmiustietokantaan piirin valmiuspäällikön valtuuttaman henkilön toimesta. Hälytysryhmät laativat osaston aikataulun mukaisesti toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen.
- **Varusteet**
Ryhmä käyttää toimiessaan näkyvää tunnistetta ja yhteisesti sovittua merkitsemistapaa. Jokaisella ryhmäläisellä tulee olla hälytystilanteissa mukanaan henkilökortti, josta näkyy vapaaehtoisen edustama taho. Ryhmäläisten tulee käyttää henkistä tukea järjestävän Vapepan jäsenjärjestön virallista tunnisteliiviä tai Vapepan keltaista tunnisteliiviä. Liivin selässä tulee olla Henkinen tuki –selkämerkki.

6. Arviointi – Kuinka minimivaatimusten toteutumista arvioidaan?

Henkisen tuen hälytysryhmän minimivaatimusten täyttyminen ja noudattaminen vaatii säännöllistä ja monipuolista toiminnan arviointia.

Henkisen tuen hälytysryhmää perustettaessa tai uusia ryhmän jäseniä valittaessa voidaan käyttää hakemus- ja haastattelumenettelyjä, joissa hyödynnetään omia lomakkeitaan. (Ks. esimerkkimallit)

Uusille ryhmän jäsenille voidaan asettaa koeaika. Tässä yhteydessä myös koulutussuositusten noudattamista eli suositusten mukaisten kurssien suorittamista tulee seurata.

Hälytysryhmän toiminnan arviointi tulee olla säännöllistä ja epäkohtiin tulee puuttua. Arviointi voi perustua erilaisiin raportointimenettelyihin ja palautekeskusteluihin esimerkiksi toiminnanohjauksen yhteydessä.

Viranomaisyhteistyö ja palaute viranomaisilta on yksi keino arvioida toimintaa hälytystehtävien yhteydessä. Hälytysryhmien toimintavalmiutta testataan valmiusharjoitusten yhteydessä.

Arvioinnin vastuuhenkilöt: Piirin valmiuspäällikkö vastaa, että arviointi toteutuu. Hän voi nimetä muun pätevän henkilön suorittamaan arviointia (esim. sosiaalisuunnittelija).